

ประเภทและหมวดหมู่ความหมายของคำลักษณนามภาษาไทย:
การศึกษาแนวอรรถศาสตร์ปริชาน
TYPES AND SEMANTIC CATEGORIES OF TAI PHUAN CLASSIFIERS:
A STUDY IN COGNITIVE SEMANTICS

อุษณา อารี และอัญชลี วงศ์วัฒนา*

Usana Aree and Unchalee Wongwattana

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

*Corresponding Author E-mail: unchalees@nu.ac.th

Received March 24, 2025; Revised May 24, 2025; Accepted May 26, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภท และหมวดหมู่ความหมายของคำลักษณนามในภาษาไทยตามแนวอรรถศาสตร์ปริชานเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการพรรณนาวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้คือรายการคำศัพท์ทดสอบและชุดคำถามนำทางเพื่อใช้เก็บข้อมูลภาคสนาม ผลการศึกษาพบคำลักษณนามในภาษาไทย 275 คำ นำมาวิเคราะห์ใน 3 ประเด็น ดังนี้

ประเภทของคำลักษณนามภาษาไทย แบ่งเป็น 1) คำลักษณนามที่ใช้กับคำนาม จำแนกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ความหมายเชิงชนิด ความหมายเป็นหน่วยวัด ความหมายเชิงการรับรู้ ความหมายตามอาการที่กระทำกับสิ่งที่กล่าวถึง และความหมายเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม 2) คำลักษณนามที่ใช้กับคำกริยา จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ใช้กับอาการที่ไม่มีขอบเขตชัดเจน และใช้กับอาการที่มีขอบเขตชัดเจน

หมวดหมู่ความหมายของคำลักษณนามภาษาไทยเป็นการจัดโดยใช้เกณฑ์ความหมายพื้นฐานของสิ่งต่าง ๆ ก่อนที่จะขยายความหมายออกไปตามบริบทที่แตกต่าง แบ่งเป็น 8 หมวดหมู่ ได้แก่ สิ่งของ รูปร่างลักษณะ มนุษย์ สถานที่ พืช นามธรรม สัตว์ และยานพาหนะ

ความเป็นต้นแบบของคำลักษณนามภาษาไทย วิเคราะห์ตามแนวคิดว่าต้นแบบจะต้องมีคุณสมบัติของการเป็นคำลักษณนามอย่างแท้จริง มีการปรากฏใช้บ่อย สามารถประกอบคำศัพท์ที่ถูกขยายได้หลากหลาย ซึ่งคำลักษณนามที่ใช้กับคำนามที่มีความเป็นต้นแบบมากที่สุดคือ “อัน” และคำลักษณนามที่ใช้กับคำกริยาที่มีความเป็นต้นแบบมากที่สุดคือ “เพื่อ”

คำสำคัญ: ไทยวน, คำลักษณนาม, การจัดหมวดหมู่, อรรถศาสตร์ปริชาน

Abstract

This research examined the types and semantic categories of classifiers in Tai Phuan language from a cognitive semantic perspective. This research was a qualitative study using a descriptive method. The research tools included a wordlist and a set of guiding questions used for collecting field data. The study identified a total of 275

classifiers in Tai Phuan language and analyzed them across three dimensions: classifier types, semantic categories, and prototype characteristics.

Types of Tai Phuan classifiers can be divided into two main categories: (1) Classifiers for nouns, which were further categorized into five subtypes: kind-based meaning, perceptual meaning, collective meaning, measurement units, and action-based meaning, and (2) Classifiers for verbs, which were divided into two subtypes: classifiers used with bounded actions and classifiers used with unbounded actions.

Semantic categories of Tai Phuan classifiers were organized according to their fundamental meanings that appeared in everyday contexts before extending to various contextual applications. Eight semantic categories were identified: object, shape/form, human, location, plant, abstract concepts, animal, and vehicle. This categorization reflected how basic semantic properties in daily life served as the foundation for broader contextual meaning extensions.

The prototype of Tai Phuan classifiers based on the concept that prototypical classifiers must possess genuine classifier properties, namely frequent occurrence and compatibility with a diverse range of modified words. The findings revealed that the most prototypical classifier for nouns was /*ʔan*²/ while the most prototypical classifier for verbs was /*thi*⁴/. Both classifiers demonstrated remarkable versatility, functioning as classifiers for lexical items across numerous categories and a wide variety of words.

Keywords: Tai Phuan, classifiers, categorization, cognitive semantics

บทนำ

“ไทพวน” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่พูดภาษาตระกูลไท ย้ายถิ่นฐานมายังประเทศไทยและตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ เช่น สุโขทัย แพร่ หนองคาย อุดรธานี ลพบุรี นครนายก ปราจีนบุรี (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) ซึ่งในประเทศไทยมีผู้เรียกชาวไทพวนแตกต่างกันไปว่า “พวน” “ไทพวน” “ไทยพวน” และ “ลาวพวน” แต่การศึกษาเสียงและคำในทางภาษาศาสตร์ ของพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2561) ทำให้ทราบว่าแม้ภาษาไทพวน ลาว และไทยจะจัดอยู่ในตระกูลภาษาไทเหมือนกันแต่ก็ถือว่าไม่ใช่ภาษาถิ่นเดียวกัน บทความนี้จึงจะเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า “ไทพวน”

จากบทวิเคราะห์สถานการณ์การศึกษาภาษาไทพวนของ เพ็ญประภา สิงห์สวัสดิ์ (2561) พบว่าผลงานส่วนใหญ่ในอดีตเป็นการอธิบายระบบเสียง คำศัพท์ และลักษณะทางวากยสัมพันธ์ แต่การศึกษาในทางอรรถศาสตร์เพื่อเข้าถึงมโนทัศน์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนนั้นยังไม่ชัดเจนนัก

การศึกษาความหมายเชิงมโนทัศน์ตามแนวคิดทฤษฎีทางอรรถศาสตร์ปริชานจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เนื่องจากแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับระบบคิดและมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา โดยนันทนา วงษ์ไทย (2562) ได้สรุปหลักการสำคัญของอรรถศาสตร์ปริชานตามแนวคิดของอีวานส์และกรีน (Evans & Green) ไว้ว่าโครงสร้างมโนทัศน์นั้นมีความเกี่ยวข้องกับร่างกายของมนุษย์ ซึ่งโครงสร้างทาง

ความหมายในภาษาก็คือโครงสร้างมโนทัศน์ รูปแทนความหมายจึงเป็นความรู้เกี่ยวกับโลกรอบตัว และการประกอบสร้างความหมายนั้นก็คือการประกอบสร้างมโนทัศน์นั่นเอง ระบบปริชานจึงเกิดจากกระบวนการสร้างมโนทัศน์ในสมองมนุษย์อันเกิดจากประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ทางร่างกายกับสรรพสิ่ง มีหน้าที่เก็บรวบรวมองค์ความรู้และความหมายของทุกสรรพสิ่งที่รูปรูธรรมและนามธรรมแล้วสื่อสารออกมาในรูปของภาษา ดังนั้น ระบบปริชานจึงมีความสัมพันธ์กับภาษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างแนบแน่น การศึกษาความหมายตามแนวปริชานจึงเปรียบเสมือนการศึกษาวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาไปพร้อมกัน

ภาษาไทยนั้นมีระบบคำลักษณนามที่เป็นลักษณะร่วมทางโครงสร้างของภาษาตระกูลไทและถือว่าเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของภาษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สมทรง บุรุษพัฒน์, 2551) ซึ่งคำลักษณนามนั้นถูกระบุว่าเป็นคำไวยากรณ์ประเภทหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) การศึกษาคำลักษณนามภาษาไทยในอดีตมักจะเป็นไปในรูปแบบการศึกษาโครงสร้าง หน้าที่ หรือความหมายเพียงบางประเด็น แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีนักวิชาการทางภาษาเริ่มมีมุมมองว่าคำลักษณนามนั้นไม่ได้เป็นเพียงคำไวยากรณ์ที่ไร้ความหมาย จึงปรากฏการศึกษาที่ใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์ตามแนวคิดหน้าที่นิยมซึ่งถือว่าเป็นมุมมองใหม่ในการศึกษาคำลักษณนาม แต่ก็เป็นการศึกษาเพียงบางคำและยังไม่เคยปรากฏกับการศึกษาคำลักษณนามในภาษาชาติพันธุ์ ซึ่งงานวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาคำลักษณนามทั้งระบบของภาษาชาติพันธุ์ด้วยแนวคิดทางอรรถศาสตร์ปริชานเพื่อให้ผลการวิจัยมีความลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวกับภาษาไทยพบว่าปัจจุบันภาษาและวัฒนธรรมของชาวไทยกำลังอยู่ในวงล้อมของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะสูญหาย งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดทฤษฎีทางอรรถศาสตร์ปริชานเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่ (categorization) มาเป็นแนวทางหลักในการศึกษา เพื่อที่จะวิเคราะห์และจัดประเภทความหมายที่แฝงอยู่ในระบบการใช้คำลักษณนามในภาษาไทย อันจะเป็นประโยชน์ในการทำทำความเข้าใจระบบคิดและวัฒนธรรมผ่านภาษา รวมทั้งเป็นการธำรงรักษาภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประเภท หมวดหมู่ความหมาย และต้นแบบของคำลักษณนามในภาษาไทยพวน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาคำลักษณนามตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานยังปรากฏไม่เด่นชัดนัก ที่น่าสนใจพบในงานของพรสมสรวง สัจจาอัครมนตรี (2560) ที่ศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนาม “把” bǎ (กำ) ในภาษาจีนกลางกับคำลักษณนามในภาษาไทยโดยใช้ทฤษฎีต้นแบบ พบว่าต้นแบบของคำลักษณนาม “把” bǎ สามารถเทียบได้กับคำว่า “กำ” ในภาษาไทย ใช้กับสิ่งของที่แห้ง แล้วขยายความหมายไปใช้กับของเหลว ความหมายเชิงนามธรรม และคำอื่นที่มีความหมายว่าปริมาณมาก ขึ้นอยู่กับบริบทและวัฒนธรรมการใช้ภาษา เพราะในบางบริบทอาจไม่สามารถถอดความเป็นคำในภาษาไทยได้

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่ในแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnosemantics) มีจุดประสงค์เพื่อจะเข้าถึงระบบความคิดของกลุ่มชนตามแนวความคิดว่า “คำ” สัมพันธ์กับ “ความคิด”

โดยคำเป็นตัวแทนของสรรพสิ่งและมโนทัศน์ของมนุษย์ มนุษย์จัดสรรพสิ่งทั้งรูปธรรมและนามธรรมออกเป็นหมวดหมู่แล้วสร้างองค์ความรู้จากมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เรียกว่าระบบปริชาน (cognitive system) จึงกล่าวได้ว่าการศึกษารากษัตริย์จะนำไปสู่ความเข้าใจระบบปริชานของกลุ่มชนนั้น ๆ ได้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2549)

เฟรค (Frake, 1961, อ้างถึงใน อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2557) มีมุมมองว่าคำในภาษาเป็นสิ่งสะท้อนว่าคนคิดและเข้าใจสิ่งรอบตัวอย่างไร การที่คนแต่ละสังคมมีการแจกแจงสรรพสิ่งแตกต่างกัน แสดงว่าเขามีมุมมองต่อการจัดหมวดหมู่ของสรรพสิ่งแตกต่างกันไปด้วย การศึกษาระบบคำจึงสามารถสะท้อนความคิดและประสบการณ์ในการจัดกลุ่มคุณสมบัติของสิ่งต่าง ๆ ตามหมวดหมู่ที่แสดงออกผ่านทางภาษา ดังนั้น คุณสมบัติของคำย่อมถูกจัดหมวดหมู่อย่างมีโครงสร้าง แบ่งเป็นหมวดหมู่ (category) ที่แสดงความสัมพันธ์ตามแนวนอน และหมวดหมู่ย่อย (subcategory) ที่แสดงความสัมพันธ์ตามแนวตั้งตามโครงสร้างการจัดลำดับชั้นแบบอนุกรมวิธาน (taxonomy) ตามบริบททางวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ๆ สอดคล้องกับลำดับชั้นของประเภทที่นั่นหนา วงษ์ไทย (2562) ได้กล่าวไว้คือ ประเภท (category) ในระบบปริชานสามารถแบ่งได้เป็น 1) ประเภทระดับพื้นฐาน (basic-level categories) และ 2) ประเภทที่ไม่ใช่ระดับพื้นฐาน (non- basic level categories)

การจัดหมวดหมู่ (categorization) เป็นเรื่องสำคัญในระบบปริชานของมนุษย์เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างมโนทัศน์ขึ้นในสมองโดยนำเอาความรู้ ความจำ ความเข้าใจต่อประสบการณ์ในชีวิตมาจัดระเบียบให้อยู่ในหมวดหมู่ที่เหมาะสมและสามารถทำความเข้าใจได้ ซึ่งอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2557) กล่าวว่าทำความเข้าใจทุกสิ่งในโลกต้องมีการทำความเข้าใจทั้งหมด มิใช่ทำความเข้าใจแต่เพียงสิ่งนั้นลำพัง เช่นเดียวกับการศึกษาคำต่าง ๆ ในภาษาด้วย

อรรถศาสตร์ปริชานนำแนวคิดทฤษฎีต้นแบบ (prototype theory) มาใช้ศึกษาความหมายโดยแนวคิดต้นแบบนี้ริเริ่มโดยนักจิตวิทยาชื่อเอลินอร์ รอส (Rosch) (นั่นหนา วงษ์ไทย, 2562) ที่ได้ทำการทดลองเรื่องการจัดประเภทนก แล้วสรุปว่ามนุษย์มีการจัดสรรพสิ่งไว้ในหมวดหมู่หรือประเภทเดียวกันตามคุณสมบัติที่มีร่วมกันกับต้นแบบ โดยการเลือกตัวแทนที่ดีที่สุดของกลุ่มเพื่อเป็นต้นแบบแล้วจัดลำดับสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่มที่มีความเป็นต้นแบบมากน้อยในลักษณะเครือข่ายเชื่อมโยงกัน

อูเกอร์และชมิท (Ungerer & Schmid, 1999) ได้อธิบายเกี่ยวกับการศึกษาของรอส (Rosch) ว่าเป็นวิธีการหรือแนวทางการจัดหมวดหมู่ของสรรพสิ่งแบบง่าย (naive way) ไม่ได้อ้างอิงหลักการทางวิทยาศาสตร์ใด ๆ ใช้เพียงการจินตนาการหรือการสร้างภาพในใจของมนุษย์เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบขึ้น แม้ในบางครั้งการจัดหมวดหมู่จะไม่สามารถระบุขอบเขตของคุณสมบัติของสรรพสิ่งได้อย่างชัดเจน แต่มนุษย์ก็อาศัยประสบการณ์มาช่วยตัดสินใจได้

นั่นหนา วงษ์ไทย (2562) กล่าวถึงการจัดประเภทตามแนวคิดต้นแบบว่าสถานภาพของสมาชิกกลุ่มไม่จำเป็นต้องเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นไปตามหลักการความคล้ายคลึงกันแบบครอบครัว (family resemblance) ตามแนวคิดของวิตเกินสไตน์ (Wittgenstein) โดยได้แสดงตัวอย่างการเปรียบเทียบความเหมือนในครอบครัวที่สามารถเป็นไปได้ว่า หาก ก. ข. และ ค. เป็นพี่น้องกัน ก. มีดวงตาเหมือน ข. ส่วน ข. มีจมูกเหมือน ค. ซึ่งหมายความว่าในบรรดาพี่น้องทั้ง 3 คน ก. และ ค. ไม่มีความเหมือนกันเลย

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2557) ได้สรุปพัฒนาการของทฤษฎีต้นแบบว่าแนวคิดเรื่องการจัดหมวดหมู่นั้นมีการศึกษามาตั้งแต่สมัยเพลโตและอริสโตเติลเรียกว่าการจัดหมวดหมู่แบบดั้งเดิม โดยมีแนวคิดว่าการเป็นสมาชิกของหมวดหมู่นั้นจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของกันอย่างสมบูรณ์ สิ่งที่อยู่คนละ

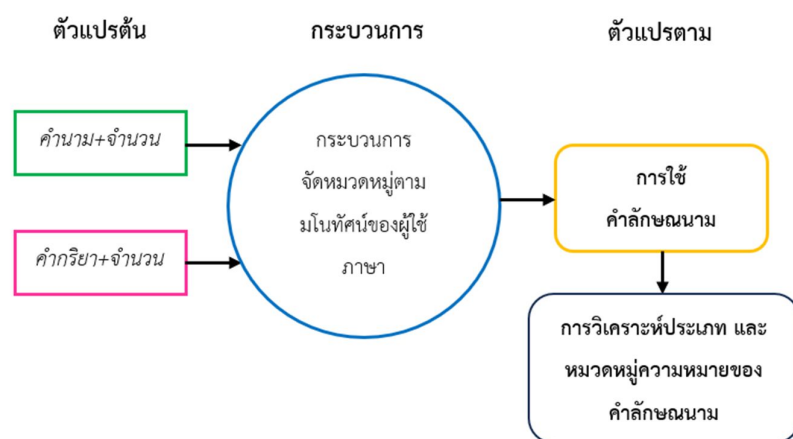

หมวดหมู่จะแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่ชัดเจนตายตัวแต่ไม่ยืดหยุ่น แต่หลังจากที่ รอสช์ (Rosch) ได้นำเสนอการทดลองเรื่องการจัดหมวดหมู่ เลคอฟ (Lakoff) ก็ได้นำแนวคิดของรอสช์ไปขยายความเพื่อใช้ศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์ ต่อมาได้พัฒนาไปสู่จุดเริ่มต้นของทฤษฎีต้นแบบ มีช่องว่างที่มีความยืดหยุ่นระหว่างหมวดหมู่ (flexible categorical space) สมาชิกสามารถเกิดซ้อนทับกันได้ สมาชิกในแต่ละหมวดหมู่จะมีคุณสมบัติของหมวดหมู่ไม่เท่าเทียมกัน สมาชิกที่อยู่ในส่วนที่ไม่ทับซ้อนสามารถเป็นสมาชิกต้นแบบ (prototypical members) เพราะสามารถแสดงคุณสมบัติสำคัญของสมาชิกส่วนใหญ่ได้ดีที่สุด ส่วนสมาชิกที่อยู่ในส่วนที่มีการทับซ้อนกันจะแสดงคุณสมบัติของหมวดหมู่ได้น้อยลง และหากยิ่งทับซ้อนหลายหมวดหมู่ก็จะยิ่งลดความเป็นต้นแบบลงไปอีก ลักษณะการทับซ้อนกันนี้จะต่อเนื่องอย่างเป็นระดับไม่ขาดตอน (non-discrete continuum) จนกระทั่งขาดจากคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกของหมวดหมู่หนึ่งแล้วไปปรากฏเป็นสมาชิกของหมวดหมู่อื่นแทน

ในงานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่ (categorization) ที่พัฒนาจากแนวคิดของรอสช์ (Rosch) มาใช้ในการวิจัยในประเด็นที่ว่ามนุษย์มีการจัดสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นหมวดหมู่จากโมโนทัศน์ที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เรียกว่าระบบปริชาณ (cognitive system) การที่คนในสังคมมีการจำแนกสรรพสิ่งแตกต่างกันแสดงว่าคนเหล่านั้นมีมุมมองต่อการจัดหมวดหมู่ของสรรพสิ่งแตกต่างกันไปตามความรู้ ความจำ ความเข้าใจต่อประสบการณ์ในชีวิต แล้วนำมาจัดระเบียบให้อยู่ในหมวดหมู่ที่เหมาะสมและเข้าใจได้ โดยตัดสินใจให้เป็นสมาชิกในหมวดหมู่เดียวกันจากคุณสมบัติที่มีร่วมกัน สมาชิกที่เป็นต้นแบบจะเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของหมวดหมู่ ซึ่งการศึกษาระบบคำนี้จะสามารถสะท้อนโมโนทัศน์ในการจัดกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนได้เป็นอย่างดี

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดตามแนวคิดการจัดหมวดหมู่ (categorization) บนฐานคิดว่าผู้ใช้ภาษาย่อมมีกระบวนการสร้างโมโนทัศน์เกี่ยวกับระบบปริมาณและการจัดหมวดหมู่แล้วเลือกแสดงออกมาผ่านภาษาในรูปแบบของการใช้คำลักษณนาม ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล แบ่งเป็น 2 แหล่ง คือ 1) ข้อมูลทุติยภูมิ: คำลักษณะนามจากงานวิจัย (อัญชลี วงศ์วัฒนา และคณะ, 2560) และพจนานุกรมภาษาไทยพจน (ยุพิน เข้มมุกด์ และคณะ, 2558; มูลนิธิไทยพวน, 2532) และ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ: คำลักษณะนามจากการลงพื้นที่ภาคสนามที่ตำบลหาดเลี้ยว อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยเป็นการชักข้อมูลจากผู้บอกภาษาชาวไทพวนจำนวน 3 คน

2. เครื่องมือวิจัย ได้แก่ คำสัมภาษณ์ที่คัดจากคำนามและคำกริยาในพจนานุกรม ชุดคำถามทดสอบ อุปกรณ์ช่วยบอกคำศัพท์ อุปกรณ์บันทึกข้อมูล และอุปกรณ์ประมวลผล

3. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สืบค้นข้อมูลและติดต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการแนะนำสถานที่และบุคคลที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้บอกภาษา

3.2 ขอใบรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

3.3 คัดเลือกผู้บอกภาษาโดยใช้คุณสมบัติ คือ มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน มีบรรพบุรุษเป็นชาวไทพวน มีอวัยวะในการออกเสียงปกติ สื่อสารได้เข้าใจดี ใช้ภาษาไทพวนติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ประกอบอาชีพที่ไม่ต้องออกจากชุมชน มีการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา สามารถตอบข้อซักถามได้อย่างคล่องแคล่ว และสนใจให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

3.4 ลงพื้นที่เพื่อดำเนินการชักถามข้อมูลคำลักษณะนามจากรายการคำสัมภาษณ์โดยใช้ชุดคำถามทดสอบเป็นแนวทาง และจดบันทึกพร้อมทั้งบันทึกเสียงและภาพด้วยอุปกรณ์ดิจิทัล

3.5 นำข้อมูลคำลักษณะนามที่คัดได้จากเอกสารต่าง ๆ มารวมกับข้อมูลภาคสนาม แล้วจัดเรียงข้อมูลตามลำดับตัวอักษร พร้อมระบุคำนามและคำกริยาที่ปรากฏร่วม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ประเภทโดยพิจารณาประกอบกันระหว่างความหมายของคำลักษณะนามกับรูปและความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏร่วม

4.2 วิเคราะห์หมวดหมู่ความหมายโดยพิจารณาความหมายพื้นฐานของคำลักษณะนาม

4.3 วิเคราะห์ความเป็นต้นแบบโดยวิธีการเปรียบต่างจากคุณสมบัติของคำเพื่อพิจารณาหมวดหมู่ของคำนาม และจำนวนคำกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำลักษณะนาม

ผลการวิจัย

จากข้อมูลคำลักษณะนามในภาษาไทพวน จำนวน 275 คำ แบ่งผลการวิเคราะห์เป็น 3 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ ประเภทของคำลักษณะนามภาษาไทพวน หมวดหมู่ความหมายของคำลักษณะนามภาษาไทพวน และความเป็นต้นแบบของคำลักษณะนามภาษาไทพวน ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์การจัดประเภทของคำลักษณะนามภาษาไทพวน

จากการวิเคราะห์พบว่าคำลักษณะนามภาษาไทพวนสามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. คำลักษณะนามที่ใช้กับคำนาม เป็นการใช้นำคำลักษณะนามประกอบหลังคำบอกจำนวนของคำนามที่ถูกขยาย จำแนกเป็น 5 ประเภทตามความถี่ที่ปรากฏ ได้แก่

1.1 ความหมายเชิงชนิด ใช้ในความหมายพื้นฐานเพื่อกล่าวถึงคำนามที่ถูกขยายมีความหมายที่เข้าใจได้ว่าสื่อไปยังคำนามที่ถูกขยายโดยตรง แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1.1 ความหมายซ้ำกับคำนามที่ถูกขยาย เป็นการนำคำนามที่ถูกขยายคำเดิมมาใช้ซ้ำในตำแหน่งคำลักษณนาม เช่น *ชุม 5 ชุม* (หลุม 5 หลุม) *ชวย 3 ชวย* (กรวย 3 อัน)

1.1.2 ความหมายอ้างอิงคำนามที่ถูกขยาย เป็นการใช้นำคำลักษณนามที่สามารถอ้างอิงคำศัพท์อื่นที่มีความหมายสื่อไปยังสิ่งที่อ้างอิง แบ่งได้ 4 ประเภท ได้แก่

1.1.2.1 อ้างอิงทั้งส่วน เป็นการใช้คำลักษณนามที่ไม่ซ้ำกับคำนามที่ถูกขยายแต่มีความหมายที่สามารถอ้างอิงหรือบ่งชี้ไปยังคำนามที่ถูกขยายได้โดยตรง เช่น *น้องแอ 2 คน* (เด็กอ่อน 2 คน) ซึ่ง “คน” มีลักษณะเป็นคำที่แสดงความหมายอ้างอิงถึงความเป็นมนุษย์

1.1.2.2 อ้างอิงบางส่วน เป็นการใช้คำลักษณนามที่กล่าวถึงหรือบ่งชี้ไปยังส่วนประกอบเพียงบางส่วนของคำนามที่ถูกขยาย เช่น *ญู 2 ก้น* (ไม้กวาด 2 ด้าม) ซึ่ง “ก้น” หมายถึง “ด้าม” มีความหมายอ้างอิงถึงเฉพาะส่วนด้ามที่เป็นส่วนประกอบของไม้กวาด ซึ่งไม้กวาดโดยปกติจะประกอบด้วยส่วนที่ใช้กวาดทำความสะอาด และส่วนที่ใช้จับถือที่เรียกว่าด้าม

1.1.2.3 อ้างอิงเชิงอุปลักษณ์ เป็นการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบที่สัมพันธ์กับระบบความคิดหรือมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา โดยพิจารณาเทียบเคียงคำนามที่ถูกขยายว่ามีลักษณะเปรียบได้กับสิ่งใดอีกสิ่ง มีการถ่ายโยงระหว่างวงความหมายต้นทาง-ปลายทาง แล้วนำถ้อยคำอุปลักษณ์มาใช้เป็นคำลักษณนาม เช่น *แก้นแต่ 3 แหน* (ก้านกล้วย 3 ก้าน) ซึ่ง “แหน” เป็นคำลักษณนามที่มีความหมายว่า “แขน” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบรูปร่างของก้านกล้วยว่ามีลักษณะเหมือนกับแขนของมนุษย์ที่เป็นร่างกายยื่นออกจากลำตัว

1.1.2.4 อ้างอิงแบบกว้าง เป็นการใช้คำลักษณนามที่ไม่ได้ระบุลักษณะที่ชัดเจนของคำนามที่ถูกขยาย แต่แสดงความหมายว่ากำลังบ่งชี้ไปยังคำนามที่ถูกขยาย สามารถใช้กับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายลักษณะ เช่น คำว่า “หน่วย” สามารถปรากฏใน *ไข 5 หน่วย* (ไข 5 ฟอง) *กว้าง 2 หน่วย* (หีบเหล็ก 2 ใบ) *ทั้ง 3 หน่วย* (ทั้งตีเหล็ก 3 อัน) *ตุ้ 2 หน่วย* (เต้านม 2 ข้าง) ซึ่ง “หน่วย” สามารถใช้เป็นคำลักษณนามของ “ไข” “หีบเหล็ก” “ทั้งตีเหล็ก” และ “เต้านม” ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกัน

1.2 ความหมายเป็นหน่วยวัด เป็นการใช้คำลักษณนามที่แสดงความหมายในการบอกขนาดหรือปริมาณของคำนามที่ถูกขยายโดยมีหน่วยซึ่งดวงวัดเป็นตัวกำหนด ได้แก่

1.2.1 หน่วยวัดมาตรฐาน เป็นหน่วยวัดที่สามารถเทียบได้กับระบบการวัดเมตริกที่แน่นอน แบ่งเป็นหน่วยวัดปริมาณ ความยาว และน้ำหนัก เช่น *ผ้า 10 กาด* (ผ้า (ยาว) 10 คืบ) เป็นการเทียบเคียงกับหน่วยวัดมาตรฐานว่า 1 กาด = 1 คืบ หรือ 9 นิ้ว

1.2.2 หน่วยวัดประมาณ ใช้กล่าวถึงขนาดหรือปริมาณของคำนามที่ถูกขยายโดยประมาณ เช่น *ปาแตะ 5 สาละพี* (ปลาร้า 5 ทัพพี) ซึ่ง “สาละพี” หมายถึง “ทัพพี” เป็นการประมาณจากอุปกรณ์ตักตวงว่ามีปริมาณเท่านั้น หรือ *หญ้าแฝะ 3 จ้าม* (หญ้าแฝก 3 ตับ) ซึ่ง “จ้าม” เป็นการประมาณด้วยสายตาว่าแฝกจำนวนพอเหมาะที่จะใช้เย็บติดกันเป็นตับ

1.3 ความหมายเชิงการรับรู้ เป็นคำลักษณนามที่มีความหมายแสดงให้เห็นถึงลักษณะของคำนามที่ถูกขยาย อันเป็นลักษณะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทางตาและการจับต้อง เช่น *เพี้ย 2 ก้อม* (ซี่เพี้ย 2 กระเปาะ) ซึ่ง “ก้อม” เป็นการรับรู้จากประสาทสัมผัสว่าคำนามที่ถูกขยายนั้นมีลักษณะ

นูนกลม ในที่นี้ใช้เป็นคำลักษณนามของขี้เพี้ยหรือกากอาหารที่อยู่ในลำไส้วัว ซึ่งชาวไทพวนนำมาเป็นอาหาร เมื่อตัดลำไส้วัวออกมาแล้วขี้เพี้ยจะถูกเก็บโดยการผูกหัวท้ายให้เป็นถุงรูปทรงกลมนูน

1.4 ความหมายตามอาการที่กระทำกับสิ่งที่กล่าวถึง เป็นความหมายอันเกิดจากกิริยาท่าทางของมนุษย์ที่กระทำต่อคำนามที่ถูกขยาย เช่น *กัว 5 จีบ* (ต้นกล้าข้าว 5 ต้น) ซึ่ง “จีบ” เกิดจากอาการจรดหัวแม่มือเข้ากับนิ้วชี้หรืออื่น ๆ แล้วบีบเข้าหากัน ในที่นี้ใช้เป็นคำลักษณนามของต้นกล้าข้าว

1.5 ความหมายเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม เป็นการใช้คำลักษณนามที่บ่งชี้ว่าคำนามที่ถูกขยายอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากกว่าหนึ่ง เช่น *เผื่อ 2 หมู* (เมฆ 2 กลุ่ม) ซึ่ง “หมู” เป็นคำลักษณนามของก้อนเมฆ มีความหมายแสดงการรวมกลุ่มที่มีลักษณะเรียงหรือกระจายตัวแล้วมองเห็นมากกว่าหนึ่งก้อน

2. คำลักษณนามที่ใช้กับคำกริยา เป็นการใช้คำลักษณนามในการนับจำนวนที่สิ่งมีชีวิตกระทำกิริยาอาการในแต่ละคราว มีความหมายกลางหมายถึง “ครั้ง” จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 ใช้กับอาการที่ไม่มีขอบเขตชัดเจน สื่อความหมายไปยังอาการที่ไม่สามารถมองเห็นขอบเขตของการแสดงอาการนั้นได้อย่างชัดเจน เช่น *กินข้าว 3 คาบ* (กินข้าว 2 มื้อ) ซึ่ง “คาบ” หมายถึง “มื้อ” หรือ “ครั้ง” เป็นการใช้คำลักษณนาม เพื่อบอกจำนวนครั้งของช่วงเวลาในการรับประทานอาหาร แต่ไม่สามารถมองเห็นกิริยาอาการตั้งแต่เริ่มต้นจนจบได้ภายในคราวเดียว เพราะการรับประทานอาหารนั้นมีจังหวะเวลา ช่วงเวลา และกิริยาอาการที่ไม่แน่นอน

2.2 ใช้กับอาการที่มีขอบเขตชัดเจน ใช้สื่อความหมายไปยังอาการที่สามารถมองเห็นขอบเขตของการแสดงอาการนั้นได้อย่างชัดเจน เช่น *ฉูง 5 ก้าว* (เดิน 5 ก้าว) ซึ่ง “ก้าว” หมายถึง “ก้าว” เป็นการนับจำนวนการก้าวเดิน สามารถมองเห็นกิริยาอาการตั้งแต่ต้นจนจบ คือ ยกเท้าเคลื่อนไปวางข้างหน้าหรือข้างหลังแล้วยกอีกเท้าหนึ่งตาม นับเป็น 1 ก้าว

จากการศึกษาดังกล่าว พบการจำแนกประเภทคำลักษณนามอย่างหลากหลายตามความหมายที่ปรากฏ สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับการเลือกใช้คำลักษณนาม เช่น การใช้ “จีบ” กับต้นกล้าแสดงวิถีชีวิตของชาวไทพวนที่เกี่ยวข้องกับการทำนา การปักดำต้นข้าวด้วยแรงงานคน ทำให้เลือกเอาประสบการณ์ของตนมาสร้างเป็นคำใช้ในภาษา หรือการใช้ “แขน” กับใบกล้วย ก็แสดงมโนทัศน์ด้านการเปรียบเทียบทางปริชาณว่าชาวไทพวนมีมุมมองต่อพืชที่มีก้านใบยืนยาวออกจากลำต้นว่าเปรียบเสมือนร่างกายของมนุษย์ เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีอยู่แล้วมาขยายความหมายเพื่อสื่อสารกับคนในกลุ่มเดียวกัน แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของชาวไทพวนได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์การจัดหมวดหมู่ความหมายของคำลักษณนามภาษาไทย

จากการวิเคราะห์สามารถจัดหมวดหมู่ความหมายของคำลักษณนามภาษาไทยได้ 8 หมวดหมู่ ตามความถี่ที่ปรากฏ ได้แก่

1. สิ่งของ แบ่งเป็นหมวดหมู่ย่อยได้ 3 หมวดหมู่ ได้แก่

1.1 เป็นสิ่งของทั่วไป เช่น *โมงผี 3 โมง* (โงศพ 3 โมง) ซึ่ง “โมง” หมายถึง “โงศ” ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับบรรจุน้ำ

1.2 เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น *ผวนเข้าปิ่น 2 ผวน* (เครื่องโรยแป้งขนมจีน 2 อัน) ซึ่ง “ผวน” เป็นเครื่องมือโลหะเจาะรูเล็ก ๆ จนทั่ว เย็บขอบเป็นถุงผ้า ใส่แป้งขนมจีนแล้วบีบลงในน้ำเดือด

1.3 เป็นภาษาหรือบรรจุภัณฑ์ เช่น ถั่วแม่ตาย 5 สัด (ถั่วเหลือง 5 ถัง) ซึ่ง “สัด” มีลักษณะเป็นภาษาหรือทรงกระบอก มาตรฐานเท่ากับ 20 ลิตร ใช้สำหรับตวงวัดพืชพันธุ์ธัญญาหาร

2. รูปร่างลักษณะ เช่น ขึ้นจั่ว 5 ต่อน (เนื้อวัว 5 ชิ้น) ซึ่ง “ต่อน” หมายถึง “ชิ้น” ซึ่งมีความหมายสื่อถึงรูปร่างลักษณะของก้อนหรือแผ่นเล็ก ๆ ที่ถูกตัดแยกออกมาจากส่วนใหญ่

3. มนุษย์ แบ่งเป็นหมวดหมู่ย่อยได้ 3 หมวดหมู่ ได้แก่

3.1 ประเภทของมนุษย์ เช่น หมอเฒ่า 3 หมอ (หมอไสยศาสตร์ 2 คน) ซึ่ง “หมอ” มีความหมายสื่อถึงอาชีพของมนุษย์ หรือมนุษย์ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3.2 เป็นส่วนประกอบของมนุษย์ เช่น เต็นหู 2 เต็น (ติงหู 2 ติง) ซึ่ง “เต็น” หมายถึง “ติง” ซึ่งเป็นเนื้อส่วนที่งอกออกมาจากร่างกายมนุษย์

3.3 เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ เช่น เกือ 2 หยิบ (เกลือ 2 หยิบ) ซึ่ง “หยิบ” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ในการที่เอานิ้วมือจับสิ่งของขึ้นมา

4. สถานที่ เช่น วัด 3 บ่อน (วัด 3 แห่ง) ซึ่ง “บ่อน” หมายถึง “สถานที่”

5. พืช หมายถึง พืชหรือส่วนประกอบของพืช เช่น หม่าเผ็ด 2 กอ (ต้นพริก 2 ต้น) ซึ่ง “กอ” หมายถึง “ต้น” ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของพืชคือส่วนที่เป็นลำต้น

6. นามธรรม เช่น ฮึด 5 ฮึด (จารีต 5 ประการ) ซึ่ง “ฮึด” หมายถึง “จารีต” มีความหมายเชิงนามธรรม ซึ่งจะรับรู้และเข้าใจได้จากข้อควรปฏิบัติที่สั่งสอนกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

7. สัตว์ หมายถึง สัตว์หรือส่วนประกอบของสัตว์ เช่น หุง 3 หาง (หง 3 ผืน) ซึ่ง “หาง” เป็นอวัยวะของสัตว์ส่วนที่ยื่นออกจากท้ายของลำตัว ในที่นี้ใช้เป็นคำลักษณนามของธงทางภาคเหนือ

8. ยานพาหนะ เช่น เข้าเปืออะ 5 เกียน (ข้าวเปลือก 5 เกวียน) ซึ่ง “เกียน” หมายถึง “เกวียน” เกวียนเป็นยานพาหนะที่ชาวไทพวนใช้สำหรับการบรรทุกสิ่งของและโดยสาร ในที่นี้ใช้เป็นคำลักษณนามเพื่อบอกจำนวนหน่วยตวงวัด

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคำลักษณนามในภาษาไทยพวนสามารถจำแนกได้เป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ ตามลักษณะของความหมาย เช่น การใช้ “หยิบ” กับการชั่งตวงเกลือหรือน้ำตาล แสดงถึงวัฒนธรรมการประกอบอาหารของชาวไทพวนที่มักใช้มือหยิบจับ แสดงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและให้ความสำคัญกับความชำนาญในฝีมือการปรุงรสอาหารมากกว่าการชั่งตวงตามสูตรที่แน่นอน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำลักษณนามนั้นไม่ใช่คำไร้ความหมายที่ใช้ประกอบโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ให้สมบูรณ์เท่านั้น แต่ยังคงร่องรอยของความหมายเอาไว้เกือบสมบูรณ์ตามมโนทัศน์ของตนด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์ความเป็นต้นแบบของคำลักษณนามภาษาไทยพวน

ความเป็นต้นแบบของคำลักษณนามวิเคราะห์ตามแนวคิดที่ว่าคำต้นแบบนั้นจะต้องมีการปรากฏใช้บ่อย สามารถประกอบคำศัพท์ที่ถูกขยายได้หลากหลาย และมีรายละเอียดทางความหมายกว้าง สามารถจำแนกเป็นต้นแบบที่ใช้กับคำนาม และต้นแบบที่ใช้กับคำกริยา ดังนี้

คำลักษณนามที่ปรากฏร่วมกับคำนามที่ถูกขยายมากกว่า 1 หมวดหมู่ มีจำนวน 90 คำ จำแนกเป็น 9 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนคำลักษณะนามที่ปรากฏร่วมกับหมวดหมู่ของคำนามที่ถูกขยาย

คำลักษณะนามที่ปรากฏร่วมกับหมวดหมู่ ของคำนามที่ถูกขยาย	จำนวน (คำ)	คิดเป็นร้อยละ
ปรากฏร่วมกับคำนามที่ถูกขยาย 16 หมวดหมู่	1	1.11
ปรากฏร่วมกับคำนามที่ถูกขยาย 12 หมวดหมู่	1	1.11
ปรากฏร่วมกับคำนามที่ถูกขยาย 8 หมวดหมู่	1	1.11
ปรากฏร่วมกับคำนามที่ถูกขยาย 7 หมวดหมู่	3	3.33
ปรากฏร่วมกับคำนามที่ถูกขยาย 6 หมวดหมู่	4	4.44
ปรากฏร่วมกับคำนามที่ถูกขยาย 5 หมวดหมู่	7	7.78
ปรากฏร่วมกับคำนามที่ถูกขยาย 4 หมวดหมู่	11	12.22
ปรากฏร่วมกับคำนามที่ถูกขยาย 3 หมวดหมู่	15	16.67
ปรากฏร่วมกับคำนามที่ถูกขยาย 2 หมวดหมู่	47	52.22

จากตารางพบคำลักษณะนามที่ปรากฏร่วมกับหมวดหมู่คำนามที่ถูกขยายมากที่สุด คือ 16 หมวดหมู่ ซึ่งพบคำลักษณะนาม 1 คำ คือคำว่า “อัน” สามารถปรากฏกับคำนามที่ถูกขยายในหมวดหมู่ คือ 1) ของใช้ 2) เครื่องแต่งกาย 3) เครื่องมือ 4) เอกสาร 5) ส่วนประกอบของบ้าน 6) สิ่งปลูกสร้าง 7) เครื่องเรือน 8) สรรพสิ่งธรรมชาติ 9) อาวุธ 10) เครื่องดนตรี 11) ของเล่นเด็ก 12) พืช 13) ภาชนะ 14) เครื่องรางของขลัง 15) อาหาร 16) อวัยวะมนุษย์ ดังตัวอย่าง เช่น จอง 2 **อัน** ‘ทัพพี 2 คัน’ (ของใช้) ไช 2 **อัน** ‘สะพาน 2 แห่ง’ (สิ่งปลูกสร้าง) โพงพาง 2 **อัน** ‘รู้งินน้ำ 2 สาย’ (สรรพสิ่งธรรมชาติ) แก้นแต่ 2 **อัน** ‘ก้านกล้วย 2 ใบ’ (พืช) ปอมเผื่อ 2 **อัน** ‘ตาตุ่ม 2 ปุ่ม’ (อวัยวะมนุษย์) ซึ่งคำนามที่ถูกขยายดังกล่าวไม่ได้มีคุณสมบัติหรือลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันเลย แต่คำลักษณะนาม “อัน” ได้ถูกนำมาใช้ในความหมายในการบ่งชี้ไปยังสิ่งที่กำลังกล่าวถึง ถือว่าเป็นการให้ความหมายที่ค่อนข้างกว้าง ปรากฏกับคำนามได้อย่างหลากหลายที่สุด จึงกล่าวได้ว่าต้นแบบของคำลักษณะนามในภาษาไทยที่ใช้กับคำนาม คือคำว่า “อัน” นั่นเอง

คำลักษณะนามที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ถูกขยาย มีจำนวน 10 คำ สามารถจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนคำลักษณะนามที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ถูกขยาย

คำลักษณะนามที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ถูกขยาย	จำนวน (คำ)	คิดเป็นร้อยละ
ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ถูกขยาย 15 คำ	1	10
ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ถูกขยาย 3 คำ	3	30
ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ถูกขยาย 2 คำ	1	10
ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ถูกขยาย 1 คำ	5	50

จากตารางพบคำลักษณนามที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ถูกขยายมากที่สุด คือ 15 คำ ซึ่งพบคำลักษณนาม 1 คำ คือคำว่า “เพื่อ” หมายถึง “ครั้ง” สามารถปรากฏกับคำกริยาที่ถูกขยายได้ในคำว่า “ตี เคาะ โห่ พุดคุย กิน นอน นอนพัก เดินทาง ฟ้าแลบ หา ต้มน้ำ หัวเราะ กราบ ร้องเรียก ร้องให้” จึงกล่าวได้ว่าต้นแบบของคำลักษณนามในภาษาไทยที่ใช้กับคำกริยา คือคำว่า “เพื่อ” นั่นเอง

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าว แสดงให้เห็นกระบวนการเลือกต้นแบบหรือตัวแทนของกลุ่ม โดยจะเห็นว่ายิ่งคำลักษณนามใดสามารถใช้กับคำศัพท์ที่ถูกขยายได้หลายคำและหลายหมวดหมู่ ก็ย่อมจะมีคุณสมบัติที่จะเป็นต้นแบบของคำลักษณนามมากขึ้นไปด้วย

อภิปรายผล

ผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้เป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. คำลักษณนามภาษาไทยมีความหมายมากกว่าหนึ่งมิติ คือสามารถจัดเป็นหมวดหมู่ได้ทั้งแบบแนวตั้งและแนวนอนเพื่อแสดงความสัมพันธ์ตามโครงสร้างการจัดลำดับชั้นแบบอนุกรมวิธาน (taxonomy) ตามบริบททางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย ซึ่งสอดคล้องกับลำดับชั้นของประเภทที่นั่นหนา วงษ์ไทย (2562) ได้กล่าวไว้คือ ประเภทในระบบปรีชาสามารถแบ่งได้เป็นประเภทระดับพื้นฐานและประเภทที่ไม่ใช่ระดับพื้นฐาน ซึ่งผลการศึกษาสามารถยืนยันถึงประสิทธิภาพของแนวคิดการศึกษาความหมายเชิงปรีชา

2. การจัดหมวดหมู่ความหมายของคำลักษณนามภาษาไทยนั้นเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทางกายที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวของชาวไทพวน แล้วจัดจำแนกสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมออกเป็นหมวดหมู่ มีการสร้างองค์ความรู้จากมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อสื่อสารกันภายในกลุ่ม สอดคล้อง

สอดคล้องกับผลการศึกษาของพรสมสรวง สัจจาอัครมนตรี (2560) ที่แสดงให้เห็นว่ามโนทัศน์ของการใช้คำลักษณนามนั้นเป็นไปตามบริบทโครงสร้างของแต่ละภาษา ซึ่งการใช้ภาษาก็สามารถสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาไปด้วย จึงกล่าวได้ว่าการใช้คำลักษณนามของชาวไทพวนนั้นก็สามารถแสดงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทพวนได้เช่นกัน แต่ในประเด็นที่แตกต่างจากการศึกษาของพรสมสรวง สัจจาอัครมนตรี คืองานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาคำลักษณนามทั้งระบบภาษา ไม่ได้เลือกศึกษาเฉพาะเพียงบางคำ จึงทำให้มองเห็นภาพรวมของการใช้คำลักษณนามที่สะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในระดับที่กว้างขวางกว่า นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบเกี่ยวกับการขยายความหมายของคำลักษณนามในรูปแบบของนามนัยเชิงมโนทัศน์และอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ด้วย

3. การใช้คำลักษณนามของชาวไทพวนนั้นสามารถแสดงความหมายตามมโนทัศน์ในการจัดหมวดหมู่สรรพสิ่งได้ ทั้งยังมีคำลักษณนามส่วนหนึ่งที่เป็นการใช้ซ้ำคำนาม ซึ่งถือว่ามีความหมายเทียบเท่ากับคำนามโดยสมบูรณ์ แสดงให้เห็นว่าคำลักษณนามเป็นหมวดหมู่ไวยากรณ์ที่ยังคงความหมายไว้ แตกต่างจากคำไวยากรณ์อื่น ๆ เช่น คำบุพบท คำสันธาน ที่แทบจะไม่คงความหมายเดิม

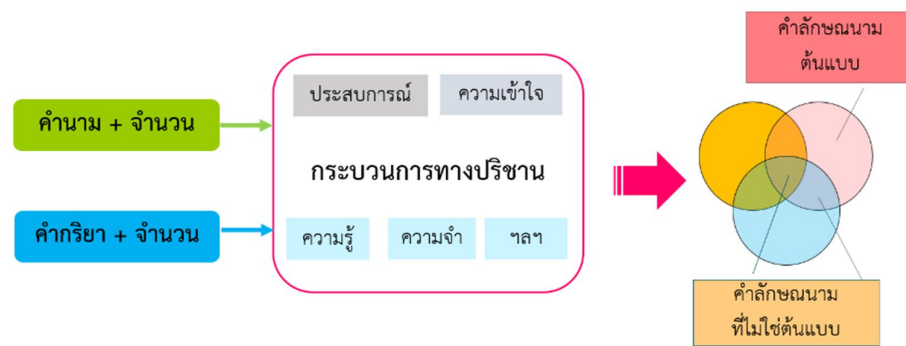
4. ความเป็นต้นแบบของคำลักษณนามภาษาไทย มีคำลักษณนามที่ใช้กับคำนามที่มีความเป็นต้นแบบได้แก่คำว่า “อัน” และคำลักษณนามที่ใช้กับคำกริยาที่มีความเป็นต้นแบบได้แก่คำว่า “เพื่อ” เนื่องจากถูกนำมาใช้ในความหมายที่ค่อนข้างกว้างและใช้ได้กับคำศัพท์หลากหลายหมวดหมู่และหลากหลายคำ แสดงให้เห็นว่าระบบการสร้างคำลักษณนามของชาวไทพวนนั้นไม่ได้อ้างอิงหลักการทาง

วิทยาศาสตร์ใด ๆ ใช้เพียงการจินตนาการหรือการสร้างภาพในใจของมนุษย์ตามคำอธิบายของ อุงเกอร์และชมิท (Ungerer & Schmid, 1999) ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2557) ที่กล่าวถึงทฤษฎีต้นแบบที่พัฒนามาจากแนวคิดของโรช (Rosch) ว่ามีมุมมองต่อสรรพสิ่งว่าไม่ได้มีหมวดหมู่ที่ชัดเจนตายตัวแต่สามารถยืดหยุ่นได้ โดยสมาชิกที่เป็นต้นแบบจะแสดงคุณสมบัติสำคัญของสมาชิกส่วนใหญ่ได้ดีที่สุดนั่นเอง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยได้เสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับการศึกษาภาษาชาติพันธุ์โดยใช้แนวคิดทาง วรรณศาสตร์ปริชาน โดยการศึกษาคำลักษณนามทั้งระบบนั้นสามารถสะท้อนความรู้ ความคิด ความเข้าใจโลก และประสบการณ์ในการจัดหมวดหมู่สรรพสิ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน แล้วแสดงออกมาผ่านการใช้ภาษา โดยปรากฏทั้งคำลักษณนามต้นแบบ และคำลักษณนามที่ไม่ใช่ต้นแบบ ดังนี้

แผนภาพที่ 3 แสดงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์คำลักษณนามภาษาไทย

สรุป

การศึกษาประเภทและหมวดหมู่ความหมายของคำลักษณนามในภาษาไทยตาม แนววรรณศาสตร์ปริชานในครั้งนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็นการจัดประเภทของคำลักษณนามภาษาไทย การจัดหมวดหมู่ความหมายของคำลักษณนามภาษาไทย และความเป็นต้นแบบของคำลักษณนาม ภาษาไทพวน ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการจัดหมวดหมู่หรือการจัดประเภท (categorization) ที่เกิดจากระบบปริชาน หรือกระบวนการสร้างมโนทัศน์เพื่อทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในโลก แล้วสื่อสารออกมาในรูปของภาษา ซึ่งการใช้คำลักษณนามนั้นเป็นกลไกสำคัญทางปริชานอย่าง หนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการคิดของมนุษย์เกี่ยวกับระบบปริมาณและการจัดหมวดหมู่ โดยอาศัย ประสบการณ์ที่ได้รับจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว และนำสิ่งที่คุ้นเคยเหล่านั้นมาใช้ในการ เลือกใช้คำในภาษา

ดังนั้น ระบบปริชานจึงมีความสัมพันธ์กับภาษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทพวน การวิจัยครั้งนี้จึงช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท

พจนานุกรมมากขึ้น เพราะคำลักษณนามสามารถสะท้อนโลกทัศน์ของชาวไทยพวน รวมถึงระบบความคิด วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรพัฒนาฐานข้อมูลคำลักษณนามภาษาไทยพวนในรูปแบบดิจิทัล เพื่อเป็นแหล่งข้อมูล สำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต และเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์มรดกทางภาษาของชาวไทยพวน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาระบบคำลักษณนามในภาษาภาษาชาติพันธุ์ไทอื่น ๆ โดยใช้แนวคิดทาง ภาษาศาสตร์ปริวรรตเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระบบคิดของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

2.2 ควรศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการเลือกใช้คำลักษณนามในภาษาไทยพวน เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของคำลักษณนามในภาษาไทยพวน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). ภาษา: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ.

สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.

นันทนา วงษ์ไทย. (2562). ภาษาศาสตร์ปริวรรตเบื้องต้น. บริษัท เวิร์ค อออล พรินท์ จำกัด.

พรสมสรวง สัจจาอักษรมนตรี. (2560). การศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามรวมหมู่ในภาษาจีนกลางกับ คำลักษณนามเดียวกันในภาษาไทย: กรณีศึกษาคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ (กำ). วารสารจีน วิทยา, 11, 188-217. <https://journals.mfu.ac.th/jsino/issue/view/14/4>

พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2561). “พวน” ไม่ใช่ “ลาว”: หลักฐานทางภาษาศาสตร์ด้านคำ ศัพท์และเสียง เพื่อยืนยันความแตกต่างระหว่างภาษา. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์. 36(1), 1-31. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/view/149362/130695>

เพ็ญประภา สิงห์สวัสดิ์. (2561). สถานภาพการศึกษาภาษาพวน. วารสารช่อพะยอม, 29(1), 475-486. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejChophayom/article/view/126482>

มูลนิธิไทยพวน. (2532). พจนานุกรมภาษาไทยพวน. อักษรบัณฑิต.

ยุพิน เข้มมุกด์, ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์, ชนเช เข้มมุกด์, กมล เข้มมุกด์, อุบลวรรณ วรรณสัย, ณัฐวัฒน์ โสมดี, สุนทร คำยอด และโสภิตา ถาวร. (2558). พจนานุกรมภาษาไทยพวน. มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. ราชบัณฑิตยสถาน.

สมทรง บุรุษพัฒน์. (2551). การศึกษาคำลักษณนามในภาษาตระกูลไท-กะได. วารสารภาษาและ วัฒนธรรม. 27(2), 109-127. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLC/article/download/21650/18922/>

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549). กว่าจะเป็นนักภาษาศาสตร์. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชลี วงศ์วัฒนา, อรทัย ชินอัครพงศ์ และอัจฉรา อึ้งตระกูล. (2560). *โครงการภูมิปัญญาทางภาษา และการสืบสานภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทภาคเหนือตอนล่าง: กระบวนทัศน์ใหม่ในการศึกษา ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น*. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร.

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2557). *คำเรียกชื่อพืชแบบพื้นบ้านไทย: การศึกษาเชิงภาษาศาสตร์ พฤษศาสตร์ชาติพันธุ์*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ungerer, F., & Schmid, H. J. (1999). *An Introduction to Cognitive Linguistics*. Longman.